
КАЛЕНСЬКИЙ А.А.,
кандидат педагогічних наук,
доцент, кафедра педагогіки,
Національний
університет біоресурсів і
природокористування,
м. Київ

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА В УНІВЕРСИТЕТСЬКІЙ ОСВІТІ США

Стаття присвячена розгляду етичної підготовки в університетській освіті США, здійснено аналіз етичних кодексів американських університетів, розглянуті етичні курси, що розробляються в Гарвардському університеті.

Ключові слова: етика, етичний кодекс, полікультурна освіта.

Статья посвящена рассмотрению этической подготовки в университетском образовании США, осуществлен анализ этических кодексов американских университетов, рассмотрены этические курсы, разрабатываемые в Гарвардском университете.

Ключевые слова: этика, этический кодекс, поликультурное образование.

The article is devoted to the ethical training of university education in the United States, the analysis of ethical codes of American universities, are considered ethical courses developed at Harvard University.

Key words: ethics, code of ethics, multicultural education.

Актуальність теми. Професійну підготовку педагога у США розглядають в контексті полікультурної освіти, а полікультурна компетентність вважається одним з провідних критеріїв оцінки результатів підготовки, які передбачають уміння педагога виділяти і вносити у зміст загальної освіти ідеї про культурне різноманіття суспільства і світу, організовувати навчально-виховний процес як діалог носіїв різних культур. Наукові дослідження та аналітичні роботи дослідників проблем виховання толерантності до расових, етнічних і культурних відмінностей (Е. Аронсон, Г. Олпорт, Е. Коен, В. Кросс, М. Спенсер); вміння поєднувати етнопсихологічні та індивідуальні особливості учнів (темперамент, характер, здібності, мотиви та інтереси) (М. Епл, Дж. Гей, Дж. Ірвін, Г. Ладсон-Біллінгс).

Формулювання мети статті та завдань. Мета та завдання статті полягають у розкритті етичної підготовки в університетській освіті США.

Виклад основного матеріалу статті. Стан і основні напрямки управління інституційними перетвореннями в США, складають фундаментальні монографічні праці, наукові огляди та аналітичні роботи дослідників проблем в галузі освіти в США (А. Естін, Б. Кларк, Дж. Девіс, Д. Ділл, Дж. Меєрсон, М. Шатток, Дж. Шелд, У. Тірні), а також наукові публікації в зарубіжних журналах "Educational Journal", "Educational Review", "Higher Education Management", "Innovative Higher Education", "Higher Education" тощо; за-

конодавчі акти, постанови та офіційні документи уряду США, Департамент освіти США з питань реформування системи професійної освіти і проблем удосконалення управління перетвореннями в вищих навчальних закладах; статистичні бюлетені з освіти в США.

Основні стратегії та тенденції інституційних перетворень у вищій школі США відображаються еволюційними, інтенціональними, діалектичними, соціально-когнітивними, культурологічними моделями, а також моделями життєвого циклу. Виявлено їх переваги, недоліки, області практичного застосування: для еволюційних – розподіл ресурсів у вищому навчальному закладі, інтенціональних – стратегічне планування, моделей життєвого циклу – прогнозування розвитку вищого навчального закладу, діалектичних – переговорні процеси у вищому навчальному закладі, соціально-когнітивних – новий управлінський інструментарій, культурологічних моделей – розвиток "культури перетворень". Систематизована типологія інституційних перетворень має три рівні ієрархії, що відрізняються ступенем деталізації перетворень.

Зростає роль полікультурного середовища в системі освіти США, де протягом кількох десятиріч років нагромаджується значний теоретичний і практичний матеріал, який ще недостатньо вивчений і зрозумілий, і є досить актуальним.

Сьогодні полікультурна освіта в США має статус освітньої політики країни, який закріплений на законо-

давчому рівні. Акт про білінгвістичну освіту (Bilingual Education Act) (1968), Акт про освіту для дітей з альтернативним розвитком (Education for All Handicapped children's Act) (1975), Акт про освіту для безпритульних дітей та молоді (McKinney-Vento Homeless Assistance Act) (1987) тощо. Питання полікультурної освіти обговорюються провідними освітніми організаціями: Національною радою соціальних досліджень (National Council for the Social Studies – NCSS), Національною асоціацією освіти (National Education Association – NEA), Національною радою з акредитації вчителів (National Council for the Accreditation of Teacher Education-NCATE). У 1990 р. створена спеціальна професійна організація – Національна асоціація мультикультурної освіти (National Association for Multicultural Education – NAME), діють дослідні інститути, наукові асоціації, які щорічно проводять національні і міжнародні форуми та конференції з проблем полікультурної освіти; на підприємствах відкриті тренінгові центри для формування шанобливого ставлення до культурних відмінностей колег.

Університетська педагогічна освіта у США – багаторівнева система, яка готує бакалаврів, магістрів і докторів. Щоб одержати ступінь бакалавра педагогіки, потрібно пройти 4-річний курс навчання на факультеті гуманітарних або природничих наук акредитованого вузу з одночасною або наступною спеціалізацією на педагогічному факультеті (департаменті). Диплом бакалавра дають і педагогічні коледжі або коледжі вільних мистецтв.

Для 80 % студентів ступінь бакалавра є останнім в педагогічній освіті, близько 20% стають магістрами, з них 3 % одержують докторський ступінь. Готують магістрів протягом двох років. Як правило, предмети спеціального циклу займають 60 % навчального часу, з нього 25-30 % відведено на психолого-педагогічну підготовку. Обов'язкові курси цього циклу такі:

“Вступ до педагогіки”, “Філософія освіти”, “Історія педагогіки”, “Соціологія освіти”, “Антропологія освіти”, “Освітня політика”, “Економіка освіти”, “Порівняльна педагогіка”, “Педагогічна етика”. Психологічний блок вміщує: “Вступ до психології”, “Загальну педагогічну психологію”, “Психологію розвитку дитини”. Вважається, що такий комплекс дисциплін дає змогу вчителю розглядати освіту як комплексну діяльність, бачити предмети в перспективі, бути компетентним, давати оцінку як щоденному навчально-виховному процесу, так і педагогічним новаціям [1, с. 75-76].

Не зважаючи на форми власності (державна, приватна, релігійних общин тощо) в кожному вищому навчальному закладі значна увага приділяється морально-етичним відносинам: викладач – студент, викладач – адміністрація закладу, дотриманню прав власності, не допущенню расової національної, етнічної і гендерної дискримінації незалежно від релігії та віку. Кодекси етики стосуються чотирьох основних видів діяльності закладу: навчальної, наукової та передачі знань, збору коштів та отримання подарунків і фінансів (інвестиції та закупівлі).

Для розгляду етичної підготовки в університетській освіті США потрібно звернути увагу на аналіз етичних кодексів цих університетів. Досліджено кодекси етики університету Південна Каліфорнія, університету Кеттерінга в місті Флінт, штат Мічиган, Гарвардського університету, Бостонського університету, школи медицини в університеті штату Нью-Йорк в Стоун Брук, системи університетів штату Орігон, університету Віттенберга в місті Спрінгфілд, штат Огайо, університету Адельфа в місті Нассау Каунті, штат Нью-Йорк, Нью-Йоркського університету, державного університету Коппін в Балтіморі, штат Меріленд, університету Макгілла, Мічиганського університету, університету Східного Кентуккі в місті Річмонд, штат

Кентуккі, університету Північної Флориди, університету штату Канзас та державного університету Норфолку, штат Вірджинія.

Метою створення етичного кодексу для вищого навчального закладу є: захист цінностей, спільних для всіх членів університетської спільноти і забезпечення чіткої процесуальної системи для вирішення питань загальної та академічної діяльності, які можуть поставити під загрозу розвиток університетської освіти та кожного із членів університетської спільноти. Всі представники громади вищого навчального закладу формують спільноту, засновану на цінностях відкритого суспільства, взаєморозуміння і поваги особистої та культурної різноманітності. Під виразом “спільнота” розуміються всі студенти, співробітники, наукові співробітники і всі інші особи, які працюють за договором в закладах освіти.

Кодекс – необхідний набір правил, які захищають права кожного члена спільноти та забезпечують справедливе і рівне ставлення до них і спрямований на створення умов, в яких всі люди можуть вільно розвиватися, поки реалізація їх свободи не обмежує права інших.

Неправомірними чи навіть злочинними діями можуть бути: порушення правил і політики навчального закладу; розповсюдження неправдивої інформації про навчальний заклад; підробка будь-якого документу університету; фальсифікація рекомендаційних листів та спотворення академічних досягнень тих, хто навчається; словесна або фізична загроза члену спільноти, в тому числі непристойна і дискримінаційна поведінка; порушення чи негідна поведінка, що загрожує або ставлять під загрозу особисту безпеку або фізичне чи психічне здоров'я члена спільноти, в тому числі такі дії, які можуть бути пов'язані з примусом до споживання спиртних напоїв або наркотиків; зловживання пов'язані з чужим майном, в тому числі крадіжки, ван-

далізм або присвоєння чужого майна, неправомірне і несанкціоноване використання університетських об'єктів, або заняття університетських приміщень; дискримінація та переслідування за ознакою раси, релігії, національності, здоров'я, віку, статі, сексуальної орієнтації у прийнятті рішень, що впливають на роботу чи навчання індивіда, або участь індивіда в діяльності університету; сексуальні домагання, тобто дії сексуального характеру, або інша поведінку за ознакою статі, що впливає на гідність чоловіків і жінок в університетському співтоваристві; будь-яка інша поведінка, наприклад, поширення неправдивих звинувачень ненавмисно або несвідомо, яке має на меті або наслідком необґрунтоване втручання в академічну чи виробничу діяльність людини, або перешкоджання її просуванню в службовій, освітній діяльності університету; порушення публічного або приватного права, в тому числі розкриття конфіденційних файлів, плагіат; співучасть у вчиненні неправомірних дій.

За порушення етичних положень, що вище перелічені, студенти можуть бути покарані: письмовим попередженням, або якщо вчинене діяння завдало значної шкоди чи повторюється неодноразово – призупинення в навчанні, або виключення з університету. Для працівників і викладачів за порушення основних положень, санкції полягають в наступному: письмова догана; призупинення діяльності працівника, або академічного співробітника, якщо порушення здійснювалось неодноразово; негайне звільнення з університету у разі серйозного порушення, відповідно до чинного трудового законодавства і правил.

Контроль за дотриманням етичних норм, розгляд скарг та заяв здійснюється згідно статутів навчальних закладів. Скарги та заяви на порушення етичного кодексу в письмовому вигляді, або усно телефоном гарячої лінії (будь-які підозри про недбалість, корупцію, порушення і будь-яких форм

пристойності) можуть подаватися, як по адміністративній лінії (керівникам і менеджерам), так і в спеціально створені в деяких університетах колегіальні підрозділи (Дисциплінарний комітет з розгляду скарг, Ради заслуховування Студентської поведінки [8], Комітет з питань дотримання етики [2], Комітет з етики, чи особам (аудитор університету, юрисконсульту з корпоративної етики, головному юрисконсульту або іншій відповідальній особі), що курують в закладах дотримання етичних норм.

Крім вивчення та дотримання Кодексів університетів студентами вивчаються корпоративні Кодекси етики, що стосуються їх майбутньої професії.

Наприклад школа медицини в університеті штату Нью-Йорк в Стоун Брук [7] крім етичних норм з освіти і навчання студентів-медиків, аспірантів, також розглядає і питання етичного відношення та догляду за пацієнтом. Майбутні менеджери з бізнесу вивчають Етичний кодекс Національної асоціації Коледжів і Університетів службовців Бізнесу [6]. Майбутні соціальні робітники – Етичний кодекс Національної асоціації соціальних працівників [3].

Зростаючий інтерес до етичних питань у галузі освіти призвів до різкого збільшення кількості курсів, які зосереджуються на цих проблемах.

Так наприклад в Гарвардському університеті розробляються такі курси: "Прихована боротьба за рівноправність", який розглядає зміни в концепції рівності у сфері освіти США; крос-культурних сфокусованих курсів, таких як: "Освіта, бідність і нерівність у країнах Латинської Америки" і "Соціально-моральний розвиток", які розглядають і моральну психологію, і "сприяння соціальному та морального розвитку". Цей курс був нагороджений Грантом для інновацій в технології в 2003-04 рр. Міждисциплінарний курс з правових та етичних питань інформаційно-пропагандист-

ського впливу на дитину задіє як студентів юридичного факультету, так і школи громадської охорони здоров'я у вивченні правових вимог та етичних кодексів з різних професій, зайнятих в інформаційно-пропагандистській діяльності з дітьми.

Зараз в Гарварді читаються такі курси, що пов'язані з етикою [4]:

1) Автономія і відчуження: Етична думка Гегеля, Фредерік Ньюхосер, доцент філософії;

2) Цензура і естетика, Янн Метлок, доцент, кафедра романських мов і літератур;

3) Конфуціанська етика, Ту Вей-Мін, професор китайської історії та філософії;

4) Етичні проблеми в ситуаціях підвищеного ризику, Джеррі Р. Грін, Девід А. Уелльс, професор політекономії;

5) Етичні проблеми в міжнародних відносинах, Стенлі Г. Гофман, К. Дуглас Діллон, професор цивілізації Франції;

6) Етика та медицина: Клініко-історико-філософський підхід, Леон Черняк, викладач з педіатрії, Стівен Левізон, інструктор з медицини;

7) Етика, Техніка та Естетика: Роль етики в архітектурі, Клайв Діллот, доцент візуальних та екологічних досліджень;

8) Етика у повсякденному житті: Робота і сім'я, Рассел Маірхед, доцент управління;

9) Етика дружби, Ян М. Цюлковський, професор середньовічної латини і порівняльної літератури;

10) Етика ринку в ісламській думці, Рой Моттахеде, професор ісламської історії.

Крім курсів та кроскурсів де питання з етики розглядаються безпосередньо в Гарварді при підготовці викладачів читаються курси де етичним вимогам, які виникають під час дослідження дітей та інших вразливих груп населення приділяється головна увага. Польові дослідження, роль учасника та спостерігача, а також взаємозв'язок між інтерв'юером та їх піддослідними

є повторювані етичні дилеми, що влас- тиві цим дослідженням [5].

Висновки. Таким чином, форму- вання етичних поглядів в США здій- снюється з дитинства в тісно перепле- тенних і проникаючих одна в одну кон- цепціях прагматичної, екзистенці- алістської та неотомістської педагогік, а розвиток професійної етики виклада- чів в університетах здійснюється сис- темно. У цю систему входить: вивче- ння та дотримання етичних кодексів вищих навчальних закладів, вивче- ння корпоративних етичних кодексів майбутніх професій, проходження

етичних курсів під час магістерської та післядипломної підготовки майбут- ніх викладачів та включення етичних питань в курси, які не мають прямо- го відношення до етики, контроль за дотриманням етичних норм, розгляд скарг та заяв, що здійснюється згідно статутів навчальних закладів.

Напрямами подальших дослі- джень обґрунтування спеціальних принципів розвитку професійно-пе- дагогічної етики у майбутніх викла- дачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної та при- родоохоронної галузей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку: монографія* / Авт. кол. О.А. Дубасенюк, О.Є. Антонова, С.С. Вітвицька, Н.Г. Сидорчук, О.М. Спірін, Н. В. Якса та ін. / За заг. ред. проф. О.А. Дубасенюк: Вид. 2-е, доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 380 с.
2. *Boston University Code of Ethical Conduct* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bu.edu/ethics/files/2014/01/ethical-conduct.pdf>
3. *Code of Ethics of the National Association of Social Workers*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.socialworkers.org/pubs/CODE/Default.asp>
4. *Ethics at Harvard. Curricular Development*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ethics.harvard.edu/ethics-at-harvard/curricular-development>
5. *Ethics at Harvard. Graduate School of Education* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ethics.harvard.edu/ethics-at-harvard/education>
6. *National Association of College and University Business Officers Code of Ethics*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apsu.edu/fin-admin/national-association-college-and-university-business-officers-nacubo-code-ethics>
7. *School of Medicine at the State University of New York Code of Ethics*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://medicine.stonybrookmedicine.edu/facultysenate/codeofethics>
8. *Wittenberg University Student Code of Conduct and Ethics*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www5.wittenberg.edu/administration/studentconduct/studentcodeofconduct.html>